

Joaquín Maldonado, en una fotografia de 1992.

Don Joaquín, testimoni compromès d'un segle

Home just i demòcrata per convicció, Joaquín Maldonado (València, 1907-2009) es va morir el 31 de gener. Repassem la trajectòria d'un home que començà simpatitzant amb el franquisme i acabà reivindicant l'autogovern dels valencians i l'impuls del català.

La vida de Joaquín Maldonado Almenar no fou una vida com qualsevol altra. En primer lloc, per la durada. Amb els 101 anys que va viure aquest fill de corredor de borsa n'hi ha prou perquè l'edat el col·locara en una trona des d'on pogué ser testimoni d'un segle en què se succeïren dues guerres mundials, una guerra civil i tants altres episodis històrics. Tanmateix, el seu paper d'espectador és anecdòtic en comparació amb les seqüències en què fou protagonista. Perquè Joaquín Maldonado va assumir responsabilitats que el dugueren, primer, a participar en l'alçament franquista i, després, a ser un demòcrata compromès amb el seu país. D'aquesta darrera època queda per sempre més l'impuls a favor de la creació de la borsa de València, l'aposta per obrir esletxes en el règim a través de la seua presidència a l'Ateneu Mercantil; la participació indirecta en l'anomenat contuberni de Munic; i, sobretot, la seua complicitat cívica amb el nacio-

nalisme valencià. Del caràcter conciliador i de la complexitat de Maldonado, en parla l'heterogeni reguitzell de persones que assistiren al seu enterrament. Segurament pocs valencians, per no dir cap, són capaços de congregar gent tan diferent com el conseller d'Educació, Alejandro Font de Mora; el secretari general de CCOO, Joan Sifre; el president del Club Nàutic de València, Manuel Casanova; l'editor Eliseu Climent; o l'alcaldeessa Rita Barberà.

Joaquín Maldonado va nàixer el 7 de desembre de 1907 al centre de València i s'instruí als jesuïtes. "La formació que em donaren ha estat bàsica en la vida", assegurava fa disset anys en una de les dues entrevistes que va concedir a EL TEMPS. Després de passar per la universitat i aprovar una oposicions, va començar a treballar de corredor de borsa. Durant aquells anys anteriors a la guerra civil espanyola, cultivà l'amistat amb Lluís Lucia, cap visible de la Dreta Regional Valenciana, i va ingressar a l'Associació de

Propagandistes. Maldonado era, al cap i a la fi, un home de fortes conviccions cristianes que assistia amb perplexitat i desconfiança als excessos dels republicans envers l'església. Això, juntament amb la persecució de què fou objecte per part dels milicians, que fins i tot el va portar tres mesos a la presó, el féu simpatitzar amb el colp militar. Maldonado, de fet, hi va participar activament, i el 1940 va començar a treballar a la secretaria política del Govern Civil a València.

Però el seu entusiasme es va diluir més ràpidament que no s'esperava. "Vaig ser totalment conscient, juntament amb Geminiano Carrascal, Lucia i Gil Robes, que el curs polític no s'orientava cap a on havia d'anar", explica va el 1992. Maldonado va abandonar el càrrec i durant els anys següents es dedicà a treballar com a corredor de borsa, mentre participava en accions polítiques a favor de Joan de Borbó i eixamplava la seua xarxa de contactes. A la dècada dels 50 va ser nomenat president de l'Ateneu Mercantil, tribuna que va aprofitar per obrir esletxes de dissensió amb el règim. Per exemple, programà conferències incòmodes per al règim i intervingué activament a favor de Martí Domínguez –aleshores director de *Las Provincias*– i l'alcalde Tomàs Trènor, amb motiu de les seues queixes per l'acció del govern de Franco durant la riuada del 1957. L'oberturisme que va infondre a l'Ateneu va fer que es convertira en punt de trobada de persones palesament contràries a Franco.

Aquell fou el germen d'allò que esdevingué el contuberni de Munic. "En la mesura possible, el meu sentit del deure m'imposava una actuació social i política que posara fi a la situació de violència que pretenia mantenir el règim. Jo no vaig anar a Munic, probablement perquè era fora, però si n'haguera tingut l'oportunitat, hi hauria anat perquè formava part del

contuberni.” Qui sí que hi anà fou el seu amic Vicent Ventura, fundador del Partit Socialista del País Valencià, que a partir del 1962 hagué d'exiliar-se a França. Don Joaquín, com ja era conegut a València aquell ciutadà que havia donat mostres d'un tarannà obert i conciliador, impropri d'un home de dretes, va ajudar personalment la seua esposa. No fou l'únic cas. S'ha dit que Maldonado va pagar moltes de les fiances dels opositors valencians al franquisme. Una cosa és segura: per projecció social i institucional, va ser un dels qui va tenir una actuació més decidida a favor dels *deu d'Alaquàs*, un episodi ocorregut el 1975 en què foren empresonats representants de partits polítics que volien impulsar un estatut per al País Valencià.

També a la dècada dels 70, Maldonado, que era membre del patronat de la Universitat, va intercedir perquè aquest organisme donara el vist-i-plau a la creació de la càtedra de Llengua i Literatura Valencianes. També participà en el Consell per al Foment de la Llengua Valenciana, que després es reconvertí en la Fundació Ausiàs March, de la qual fou president d'honor a perpetuïtat. També s'implicà econòmicament i personalment en l'efímer reviscolament del *Diario de Valencia*, un periòdic que pretenia actuar de contrapès de *Las Provincias*. “Un desastre econòmic”, assegurava Maldonado quinze anys després. En el pla estrictament polític, i amb la dictadura oficialment liquidada, don Joaquín no tingué sort en l'intent d'impulsar una força de centre i obediència valencianista. Unió Democràtica del País Valencià fracassà a les eleccions del 1977 i el 1979. Desvinculat de mica en mica de la política, Maldonado canalitzà els esforços —des de la Societat Econòmica d'Amics del País— a crear la borsa de València. A partir d'aleshores arribaren els reconeixements públics, homenatges i medalles a un home que sempre havia anteposat els interessos del conjunt als propis. “La burgesia valenciana ha estat molt acomodaticia —deia—, molt defensora de la seua posició personal. Una posició de comoditat que no he tingut mai com a burgès i que crec que m'ha perjudicat molt políticament”.

V. Tena

Tot i definir-se com un home de dretes, a la dècada dels 70 Joaquín Maldonado va relacionar-se amb el nacionalisme valencià i va participar en el germen d'allò que després fou la Fundació Ausiàs March, de la qual era president honorífic. L'editor i amic Eliseu Climent parla d'aquells anys i de la “dignitat” de don Joaquín.

“L'esperança d'un centre valencià s'acabà amb Maldonado”

Com va conèixer Joaquín Maldonado?

—No sabria dir ni el dia ni el lloc, però devia ser els primers anys de la dècada dels 70, quan Manuel Broseta entra en escena. Maldonado havia estat president de l'Ateneu Mercantil. S'hi trobava amb [Manuel] Sanchis Guarner, [Adolf] Pizcueta, signant de les Normes de Castelló, i més. D'alguna manera, un dia ens vam trobar tots asseguts en una mateixa taula. Hi havia [Joan] Fuster, [Manuel] Broseta, Maldonado, [Francesc de Paula] Burguera... En aquella època, Broseta va voler crear el Consell per al Foment de la Llengua i Cultura Valencianes, on hi havia també don Joaquín, el lingüista Manuel Sanchis Guarner, el periodista Martí Domínguez Barberà —ex-director de *Las Provincias*—, l'escriptor Joan Fuster... L'objectiu havia de ser fomentar l'ús de la llengua. Un dia, en una de tantes reunions que fèiem a casa de don Joaquín, Manuel Broseta ens va dir: “Jo me'n vaig d'ací. Tot açò són diners que van cap a l'esquerra i el catalanisme.” Tots ens quedàrem blancs i, després d'un silenci, Domínguez Barberà digué: “És que els duros són a l'altre cantó.” L'abandó de Broseta era important, perquè en la seua qualitat de president de la Caixa d'Estalvis de València ens aportava prestigi i ens faci-

litava la tasca. Fixa't que una volta que Broseta, Maldonado, Fuster i jo anàrem a demanar diners per fomentar la llengua a Novelda, el reberen amb la banda de música i tot! Amb la fugida de Broseta, tots pensàrem que Maldonado se n'aniria darrere. Però don Joaquín va aguantar.

—Per què?

—Crec que Maldonado no veia clar Broseta i allò el portà a distanciar-se'n. Un dia, abans de començar la batalla de València, Broseta em va dir que hi havia una gent de Madrid que ens podia donar recursos per obrir oficines nacionalistes a totes les comarques valencianes. Em vaig quedar parat i vaig pensar en allò que em deia el meu avi: “De qui et done molt, no n'agafes res.” Me'n vaig anar a parlar amb don Joaquín i em va recomanar que ho deixara estar. Crec que Maldonado, digne com era, no veia clara una manobra d'una gent que de colp i volta posava tants diners. Vam preferir quedar-nos a banda. Maldonado va tenir un paper fonamental per al nacionalisme a la dècada dels 70. Perquè el nacionalisme era un moviment de base popular i esquerranós. Maldonado ens va fer d'enllaç, ens va avalar i ens va donar credibilitat davant les institucions valencianes.

—Per què ho feia, si les seues posicions polítiques eren als antípodes de les vostres?